

Τι ζητά ένα παιδί από έναν ψυχαναλυτή;
Σημαντικά σημεία γύρω από το αίτημα και τις προκαταρκτικές συνεδρίες

Συχνά εγείρεται το ερώτημα, ιδίως από την πλευρά των γονέων, σχετικά με το τι λέει ένα παιδί σε μια συνάντηση με έναν ψυχαναλυτή ή οποιονδήποτε άλλο ψυχοθεραπευτή, τι ζητά και πως εκφράζεται κατά την διάρκεια των συνεδριών.

Το παιδί, όποιες κι αν είναι οι δυσκολίες και τα συμπτώματα που αντιμετωπίζει, έχει πάντοτε ένα αίτημα από τη στιγμή που δέχεται να συναντήσει έναν θεραπευτή (Ρουμελιώτου-Καλεώδη, 2004). Το αίτημα αυτό μπορεί να είναι δικό του ή μπορεί να είναι αυτό των γονέων, ωστόσο ένας θεραπευτής οφείλει να το ακούσει και να τοποθετηθεί απέναντι σε αυτό, αναλαμβάνοντας κάτι από τον πόνο και τη σύγκρουση που μεταφέρεται μέσω αυτού και που περιμένει από κάπου να ακουστεί.

Πολλές φορές ένα παιδί χαίρεται και ενθουσιάζεται που θα επισκεφθεί τον καλό κύριο ή την καλή κυρία που θα το αφήσει να παίξει και θα πούνε ωραία πράγματα, μιας και συνήθως οι γονείς χρησιμοποιούν παρόμοιες περιγραφές για να κινητοποιήσουν το παιδί να πάει στη συνεδρία ή για να του το παρουσιάσουν ως ένα παιχνίδι. Παρόλα αυτά, ένας ψυχοθεραπευτής, πόσο μάλλον ένας ψυχαναλυτής, δεν είναι εκεί για να αναλάβει τον ρόλο του παιδαγωγού ή του ψυχαγωγού ή να γίνει ένα υγιές υποκατάστατο της γονεϊκής φιγούρας που καλύπτει ό,τι χρειάζεται χωρίς να κάνει λάθη, μιας που «ξέρει». Όπως μας διδάσκει και η Françoise Dolto, ίσως η πιο σημαντική ψυχαναλύτρια παιδιών που έζησε και εργάστηκε στη Γαλλία, όταν λέμε σε ένα παιδί να μας ζωγραφίσει κάτι ή να φτιάξει μια κατασκευή από πλαστελίνες και τουβλάκια κατά τη διάρκεια της συνεδρίας, δεν γίνεται να παίζουμε κι εμείς από τη θέση του ψυχαναλυτή. Ο θεραπευτής είναι εκεί, βλέπει, ακούει, συμμετέχει αδρά, αλλά δεν μπορεί να παίζει ενεργά, ανακατεύοντας έτσι τις δικές του φαντασιώσεις κι

επιθυμίες με εκείνες του παιδιού (Ντολτό, 1999). Απεναντίας, οφείλουμε να επιτρέψουμε στο παιδί να ξεδιπλώσει τις δικές του φαντασιώσεις, να πράξει τους ιδίους του συμβολισμούς και να μπορέσει να μιλήσει μέσω των ιστοριών που θα κατασκευάσει. Παρατηρεί κανείς ότι σιγά σιγά μπορεί το παιδί να μιλήσει για την προσωπική του ιστορία και τις σχέσεις, όπως τις βιώνει το ίδιο.

Ωστόσο, χρειάζεται να διευκρινίσουμε ότι είναι σημαντικό να υπάρχει αίτημα από το παιδί. Είναι κάτι που αξίζει να τονιστεί ιδίως για τα νευρωτικά παιδιά, που για παράδειγμα μπορεί να εμφανίζουν υπέρμετρο άγχος, φοβίες, υπερκινητικότητα, καθώς οι περιπτώσεις των ψυχωτικών ή αυτιστικών παιδιών αποτελούν αντικείμενο ξεχωριστής συζήτησης. Στις προκαταρκτικές συνεδρίες εμφανίζεται έντονα η εν λόγω προβληματική, καθώς πολλές φορές αναρωτιόμαστε: πρόκειται για αίτημα του παιδιού ή του γονέα; (Ρουμελιώτου- Καλεώδη, 2013). Συχνά συμβαίνει, και αυτό αποτελεί από τους μεγαλύτερους βράχους στις θεραπείες με τα παιδιά, να παρεισφρέει το αίτημα των γονέων και ανεξάρτητα από αυτού του παιδιού, παίρνοντας ακόμη και τη μορφή ενός αιτήματος για διακοπή της θεραπείας. Ιδιαίτερα σε κομβικές φάσεις της θεραπείας, όπου το παιδί μετατοπίζεται από την αρχική του θέση και τα συμπτώματά του, κάτι που φαίνεται έντονα μέσα στην οικογένεια τόσο από τη συμπεριφορά όσο και από τα λόγια ή τα ερωτήματα που απευθύνει το παιδί, οι γονείς έρχονται αντιμέτωποι με μια αλλαγή που καλούνται να αντέξουν.

Οι προκαταρκτικές συνεδρίες, κατά τις οποίες ζητάμε να δούμε τους γονείς, μετά τους γονείς με το παιδί, έπειτα το παιδί χωριστά ή ακόμη και τον κάθε γονέα χωριστά, βοηθούν στο ξεκαθάρισμα των παραπάνω προβληματισμών, όσο το δυνατόν καλύτερα γίνεται βεβαίως, και δίνουν μια σαφέστερη εικόνα για το τι εννοούν, λέγοντας για παράδειγμα : *«το παιδί δεν μας ακούει, θέλει να κάνει ότι θέλει»*, *«δεν κάθεται να διαβάσει, στο σχολείο είναι συνεχώς ταραξιάς»*, *«το βράδυ*

φοβάται, θέλει να έρθει να κοιμηθεί μαζί μου στην κρεβατοκάμαρα, αν αρνηθώ τότε 'βρέχει' το κρεβάτι του». Συμβαίνει επίσης να αναρωτιόμαστε, αν τελικά το αίτημα θεραπείας αφορά το ίδιο το παιδί ή τον γονέα ή κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας. Η Francoise Dolto, στο σύγγραμμά της που κυκλοφορεί και στα ελληνικά με τίτλο «Η ασυνείδητη εικόνα του σώματος», αναφέρει χαρακτηριστικά: «Οκτώ φορές στις δέκα, το άτομο που χρειάζεται παρακολούθηση δεν είναι το παιδί, αλλά ένα από τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του, ένα μεγαλύτερο παιδί ή ένας από τους γονείς, των οποίων, εν αγνοία τους και εν αγνοία του, το παιδί είναι ο «αντιδραστήρας» που σήμανε συναγερμό στην οικογένεια».

Το πραγματικό αίτημα και η αληθινή αιτία πολύ συχνά διαφεύγουν. Το πιο σύγχρονο και πλέον συχνότατο παράδειγμα της εποχής είναι οι μαθησιακές δυσκολίες. Η οικογένεια προσέρχεται ορμώμενη από αυτές, αλλά τελικώς, τι υπάρχει πέρα από αυτές; Χωρίς να υπονοούμε ότι οι δυσκολίες αυτές δεν είναι παιδαγωγικής προέλευσης, οφείλουμε να δούμε ότι το σύμπτωμα αυτό του παιδιού καλύπτει στον ίδιο βαθμό και κάτι άλλο (Mannoni, 2002). Ο ψυχαναλυτής οφείλει να ακούσει λοιπόν και πίσω από το φανερό αίτημα, να ακούσει κι αυτό που δεν λέγεται, να μπορέσει να ανοίξει έναν δρόμο σε αυτό που δεν πάει καλά μέσα στην οικογένεια και πάνω απ' όλα να δημιουργήσει μια σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί, ώστε το τελευταίο να μπορέσει να δημιουργήσει μια καλή μεταβίβαση προς το πρόσωπό του. Η μεταβίβαση είναι ο χώρος όπου το παιδί θα μπορέσει να επαναλάβει, να δοκιμάσει και να ανακατασκευάσει τη θέση του ως ομιλ-όν, δηλαδή ως υποκείμενο.

Ηλίας Λιακόπουλος

Κλινικός Ψυχολόγος